

Vprašali ste

KNJIŽEVNA ZVRST ALI KNJIŽEVNA VRSTA?

Že nekaj časa opažam, da rabite v vaši reviji ob oznaki »književna zvrst« tudi oznako »književna vrsta«. Kakšna je razlika med njima (če je sploh kakšna)? Kaj označujeta ena in druga?

M. S.
Ljubljana

Slovenska poetološka terminologija ni bog ve kako razvita; bržkone je temu krivo dejstvo, da se je od književnih ved pri nas razvila predvsem literarna zgodovina, medtem ko je ostajala poetika prej ko slej zanemarjena, tako da zlepa ni razvila doslednega pojmovnega in s tem tudi ne terminološkega sistema. Vseprek sicer rabimo različne poetološke pojmovne oznake, ne da bi nam bilo zmeraj jasno razmerje med rabljeno besedo in mišljenim besednim pomenom. Eden značilnih primerov razrahljane rabe je prav tehnični termin »književna zvrst«; z njim označujemo zbirne pojme lirika, epika in dramatika, vendar v isti sapi tudi tem podrejene pomene, kajti »književna zvrst« so nam ob liriki, epiki in dramatici tudi ep, roman, sonet, komedija itd., torej posamični člani družin s priimki lirika, epika in dramatika. — Na prvi pogled se zdi obregovanje — kajti za obregovanje v tem pojasnilu v resnici gre — ob tako širokogrudno in demokratično podeljevanje naziva malenkostno; če pa pomislimo, da stremi sleherni veda že po svoji naravi v čisto terminologijo, pač po načelu en pojem eno poimenovanje, se zdi reč le bolj upravičena. Gre za dosezanje kar največje gospodarnosti in nedvosmiselnosti strokovnega poročila, ki ju zagotavlja »čista« terminologija.

Naša raba besede »zvrst« se je v tem kakor še v marsikaterem podobnem primeru bržkone naslonila na nemško; tudi tam označuje ista beseda »Gattung« dvoje kategorij pojmov na dvoje različnih ravneh. Že nekaj časa sèm skuša sicer tudi nemška poetika vzpostaviti za ta del red, vendar ji spričo trdne tradicije glede udobne dvojne uporabnosti iste zveneče besede »Gat-

tung« posel nikakor ne uspeva tako, kakor bi bilo dobro. — Hrvatje so na boljšem: uzakonili so natančno ločevanje med »književni rod« (zbirni pojem: lirika, epika, dramatika) ter »književna vrsta« (podrejani pojem: sonet, roman, komedija itd.) — tehnični oznaki in sistemsko razmerje med njima so si očitno sposodili kar iz biologijske sistematike, kjer obstaja ustrezno razmerje med rod-genus in vrsta-species.

Pri nas je menda svojčas na predavanjih dr. Ocvirk skušal ločevati med »književno vrsto« (= rod) in »zvrstjo« (species, vrsto) v literaturi. Zdi se pa, da takšno sicer koristno ločevanje ni temeljilo na dovolj tehtnem jezikovnem (pomensko asociativnem) preudarku. Predpona z- pomeni v slovenščini največkrat združevanje (če ni obrušena iz predpone iz-); torej bi preprosto sklepanje prej narekovalo takšnole rešitev: vrste (= species, pasme) so v literaturi temeljne oblikovno-etološke razlikovalne enote (sonet, roman, komedija itd.); če jih pa po sorodnostih družimo v večje skupine, dobimo ustrezen združek, zvrsto oz. zvrst (liriko, epiko, dramatiko; književne vrste črtica, novela, roman tvorijo spričo enotne, pripovedne, kvalitete pripovedno z-vrst, zvrst). Ker pa je naša raba besede »zvrst« obremenjena z dvojno pomensko tradicijo, bi bilo vsaj prehodno verjetno dobro oznako sinonimno razširiti v »književna zvrst ali književni rod« (zbirni pojem, termin, ki označuje »narurne forme« liriko, epiko in dramatiko) — proti »književna vrsta« (termin ni obremenjen z nikakršno ustrezno pomensko tradicijo, zato ne rabi dopolnila, označuje pa prejšnjim podrejene pojme: sonet, roman, komedija itd.).

Toliko na kratko o poimenovanju. Vprašanje o književnih zvrsteh in vrstah je sicer mnogo bolj zamotano in tehtnejše, kakor pa ga more zaobjeti priložnostno pojasnilo glede terminološke rabe v JiS.

Matjaž Kmecl
Filozofska fakulteta v Ljubljani

IZ DELA REPUBLIŠKEGA ODBORA SDS PO ŠKOFJELOŠKEM POSVETOVANJU

Republiški odbor SDS je na zadnjih treh sejah obravnaval več zadev, ki bodo gotovo zanimale najširši krog naših slavistov.

Nekatera so razvidna že iz dokumentarnega gradiva, natisnjenega v prejšnjih številkah tega letnika JiS (prispevek k ustav-